

Tilbakefall hos løslatte fra fengsel 2010 - 2018

Ragnar Kristoffersen

Dato: 22.2.2022

Innhold

Innledning	1
Ny gjerning med ny kriminalomsorgsdom innen 2 år etter løslatelse 2010 - 2018	2
Ny gjerning i løpet av 2 til 5 år for løslatte i periodene 2010 – 2014 og 2015 – 2018	3
Kommentar til SSBs statistikk over tilbakefall blant siktede og internasjonale målinger	4
Lovbruddsgrupper og tilbakefall 2010 – 2018	5
Unge løslatte fra fengsel og tilbakefall 2010 - 2018	6
Ny gjerning innen 5 år fordelt etter aldersgruppe ved løslatelse i 2015 - 2018	7
Gjennomføringsformer, kjønn og tilbakefall hos løslatte i 2015 – 2018 innen hhv. 2 år og 5 år	7
Ny gjerning innen 2 -5 år hos løslatte 2015 – 2018 med ingen eller tidligere fengselsdom.....	9

Innledning

Denne målingen er en oppdatert måling av tilbakefall blant løslatte fengsels- og forvaringsdømte fra anstalt, der tilbakefall inkluderer både ny fengselsstraff og ny straff som gjennomføres i samfunnet. Definisjonen av tilbakefall er – som tidligere – første gjerningsdato som medfører ny kriminalomsorgsdom etter løslatelsen, uavhengig av eventuell gjennomføringsform som følge av den nye dommen.

Jeg har innhentet ny informasjon om løslatte. I den forbindelse har jeg foretatt en serie kontroller og blant annet fjernet kasus med ufullstendig eller usikker informasjon. Det betyr at den totale målepopulasjonen er redusert i forhold til det som er redegjort for tidligere med hensyn til løslatte i perioden 2015 – 2018. Antallet som inngår i målingen er likevel fortsatt så stort at det ikke er grunn til å tro at det har påvirket det generelle måleresultatet. Jeg viser ellers til notat av 4.12.2020 for en mer utførlig beskrivelse av kilder, metode, avgrensninger og feilkilder når det gjelder måling av tilbakefall hos løslatte fengselsdømte.

Når det gjelder data om ny kriminalitet, har jeg begrenset innhenting og behandlingen av nye gjerningsdatoer i de nye dommene til de to første og sist registrerte lovbrudd for løslatte i perioden 2010-2014 og til de 10 først registrerte lovbruddene for løslatte i perioden 2015- 2018. Årsaken er et praktisk behov for å begrense det enorme omfanget av gjerningsdatoer forbundet med ny kriminalitet, som likevel summerer til totalt 43 292 nye lovbrudd fordelt på 47 946 løslatelser i perioden 2010 - 2018. Dette får imidlertid ingen betydning for måleresultatet når det gjelder antallet løslatelser med tilbakefall.

Gjennomsnittlig oppfølgingstid for måling av tilbakefallet blant løslatte i perioden 2010 – 2014, og som inngår i denne målingen, er 4,5 år, og for løslatte i 2015 – 2018 er gjennomsnittet 5,1 år. Det innebærer at tilbakefallet er målt over minimum 3 år for siste løslattpopulasjon i år 2018.

Måleperioden for løslatte i 2015 – 2018 er utvidet med ca. 16 måneder sammenlignet med måling presentert i notat av 4.12.2020, der målingen ble sluttført 8.9.2020. Denne målingen fanger opp nye dommer som har kommet til siden denne datoen, særlig for løslatte i årene 2017 og 2018. Disse hadde vesentlig lavere tilbakefall i forrige måling enn det som kommer fram i denne.

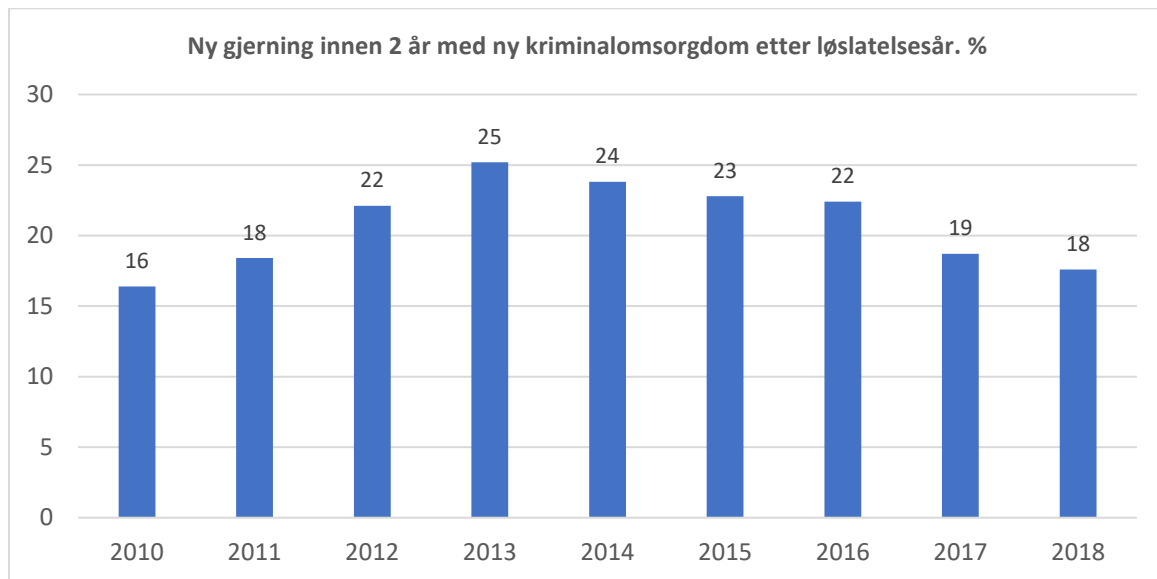
Departementet ønsker lange tidsserier. Korte måletidsrom gir riktignok raskere mulighet for å kunne presentere tilbakefallsresultater med mer tidsnære tidsserier. Lengre måletidsrom vil på den annen side ikke gi like oppdatert informasjon om tidsnære endringer, men det vil likevel gi et mer riktig bilde av tilbakefallet over tid fordi målingen vil være mindre sensitiv for endringer i forhold som påvirker saksbehandlingstiden før domfellelse og saksbehandlingstiden før dommen oversendes kriminalomsorgen.

Ny gjerning med ny kriminalomsorgsdom innen 2 år etter løslatelse 2010 - 2018

Nedenfor vises ny gjerning innen 2 år etter løslatelse, der lovbruddet medførte ny kriminalomsorgsdom uavhengig av gjennomføringsform, og der tilbakefallet er fordelt etter året løslatelsen skjedde.

Løslatt år		N	%
2010	Ja	957	16
	Nei	4 314	74
	Sum	5 845	100
2011	Ja	1 049	18
	Nei	4 182	73
	Sum	5 699	100
2012	Ja	1 211	22
	Nei	3 899	71
	Sum	5 473	100
2013	Ja	1 389	25
	Nei	3 983	72
	Sum	5 514	100
2014	Ja	1 196	24
	Nei	3 809	76
	Sum	5 023	100
2015	Ja	1 123	23
	Nei	3 794	77
	Sum	4 917	100
2016	Ja	1 241	22
	Nei	4 307	78
	Sum	5 548	100
2017	Ja	905	19
	Nei	3 931	81
	Sum	4 836	100
2018	Ja	794	18
	Nei	3 715	82
	Sum	4 509	100

Diagrammet under illustrerer tilbakefallsresultatet innen 2 år etter løslatelsesår, med avrundede prosentandeler.

En måling over 2 år er såpass kort at den vil påvirkes av årlige endringer i saksbehandlingstiden og årlige variasjoner med hensyn til *når* tilbakefallet skjer i løslattpopulasjonen. Sistnevnte påvirkes blant annet av kriminalitetstypesammensetningen hos løslatte, der enkelte lovbruddsgrupper har tidligere tilbakefall enn andre. Det gjelder for eksempel tyveridømte, som tradisjonelt har høyt tilbakefall, men som gjennom de siste årene har utgjort en stadig minkende andel innsatte.

En del av økningen i tilbakefallet i årene fra 2010 fram til 2013 ser ut til å kunne forklares med at tilbakefallet inntreffer senere for en større andel av løslatte med tilbakefall. Det samlede, registrerte tilbakefallet gir støtte til denne vurderingen. Uavhengig av hvilken tidsavgrænsning man legger til grunn for denne målingen viser det samlede antallet tilbakefall fram til måletidspunktet et resultat på mellom ca. 26 % og 28 % for løslatte i årene 2010 – 2013.

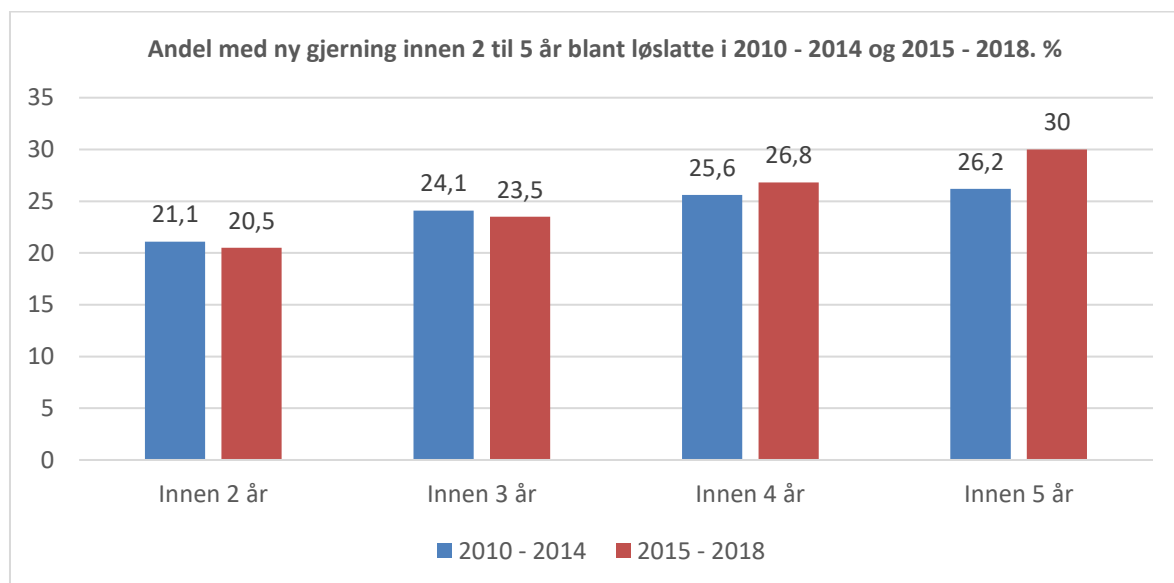
Når det gjelder forklaring på nedgangen i tilbakefallet i perioden 2017 – 2018, viser jeg til redegjørelsen i tilbakefallsnotat av 4.12.20 (side 4 – 5). Kort oppsummert har politireformen og endrede prioriteringer i etterforskningen mest sannsynlig påvirket nedgangen. I tida etter innføringen av politireformen har vi sett en generell nedgang i antallet siktelsler, varetektsfengslinger og mottatte dommer til avsoning. Redusert straffesaksproduksjon har påvirket domfellelsesraten i alle typer saker. Det vil naturligvis også gjelde gjentatt kriminalitet blant løslatte. En nedgang i den anmeldte tyveri- og narkotikakriminaliteten har også spilt en rolle ettersom dette er lovbruddsgrupper med generelt høyt tilbakefall, og tilbakefallet skjer gjerne raskere i disse lovbruddsgruppene enn i en andre lovbruddsgrupper. Andelen løslatte med tidligere fengselsdom har også sunket fra 39 % av løslatte i 2015 til 24 % av løslatte i 2018. Dette har også påvirket nedgangen i tilbakefallet i denne perioden. Flere målinger har vist at personer med tidligere fengselsdom har omtrent dobbelt så stort tilbakefall som dem uten tidligere fengselsdom.

Ny gjerning i løpet av 2 til 5 år for løslatte i periodene 2010 – 2014 og 2015 – 2018

Diagrammet nedenfor viser tilbakefallet til nytt lovbrudd som medførte ny kriminalomsorgsdom for løslatte i 2 tidsperioder, henholdsvis 2010 – 2014 og 2015 – 2018. Bare løslatte som oppfyller kravet

til observasjonstid er målt i nevnte perioder. Antallet løslatte som oppfyller kravet om de ulike observasjonstidene er slått sammen innenfor hver tidsperiode for å få et tilstrekkelig stort volum på antallet løslatte som måles. Tilbakefallsandelene viser kumulert prosent innenfor de angitte måletidsrommene.

Diagrammet viser at for alle løslatte i den tidligste tidsperioden 2010 – 2014 inntreffer tilbakefallet litt tidligere, dvs. i løpet av kortere måletidsrom på henholdsvis 2 – 3 år. For løslatte i tidsperioden 2015 – 2018 øker derimot tilbakefallsandelene for dem som måles over et lengre tidsrom, dvs. over 4 – 5 år. Tilbakefallet øker fra ca. 27 % til 30 % etter 5 år for løslattgruppen i perioden 2015 – 2018. Det er imidlertid løslatte i årene 2015 og 2016 som «trekker opp» tilbakefallsprosenten for dem som er målt over 5 år. Andelen med ny gjerning innen 5 år var henholdsvis 32 % blant løslatte i 2015 og 29 % blant løslatte i 2016.

Kommentar til SSBs statistikk over tilbakefall blant siktede og internasjonale målinger

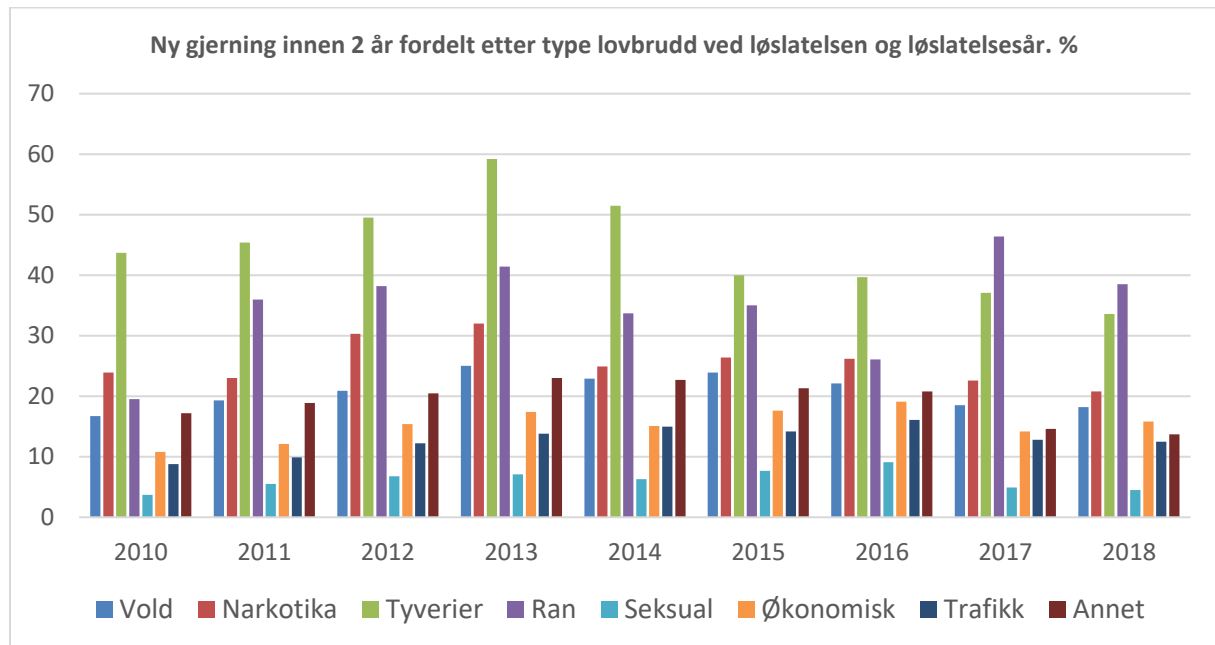
SSB produserer tilbakefallsstatistikk for siktede, som viser at tilbakefallet til ny siktelse er 41 % etter 5 år for siktede 15 år eller eldre i år 2015 (jf. Tabell [09425](#)). Resultatet er ikke sammenlignbart med det som presenteres her. For det første vil alle nye reaksjoner uansett hvilken som følger av siktelsen inngå i beregningen av tilbakefall hos SSB. Her redegjør vi kun for tilbakefall til ny dom i kriminalomsorgen. Det er derfor naturlig at tilbakefallet blir høyere blant siktede. I tillegg er målepopulasjonene ikke sammenlignbare. Siktede omhandler alle aldersgrupper, blant annet betydelig flere unge, som i liten grad pådrar seg en straffereaksjon som må avsones i kriminalomsorgen. Halvparten av 3 930 unge siktede i 2015 mellom 15 og 18 år har tilbakefall til ny siktelse innen 5 år, ifølge tall fra SSB.

Ifølge studier av nasjonale målinger av tilbakefall er det heller ikke mulig å foreta en forsvarlig internasjonal sammenligning av tilbakefallet på grunn av ulike definisjoner, ulik oppfølgingstid og ulikheter i hvilke grupper målingene omfatter.¹

¹ Se blant annet <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0130390> og <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0011128715570629> for en utdyping av måleproblemet.

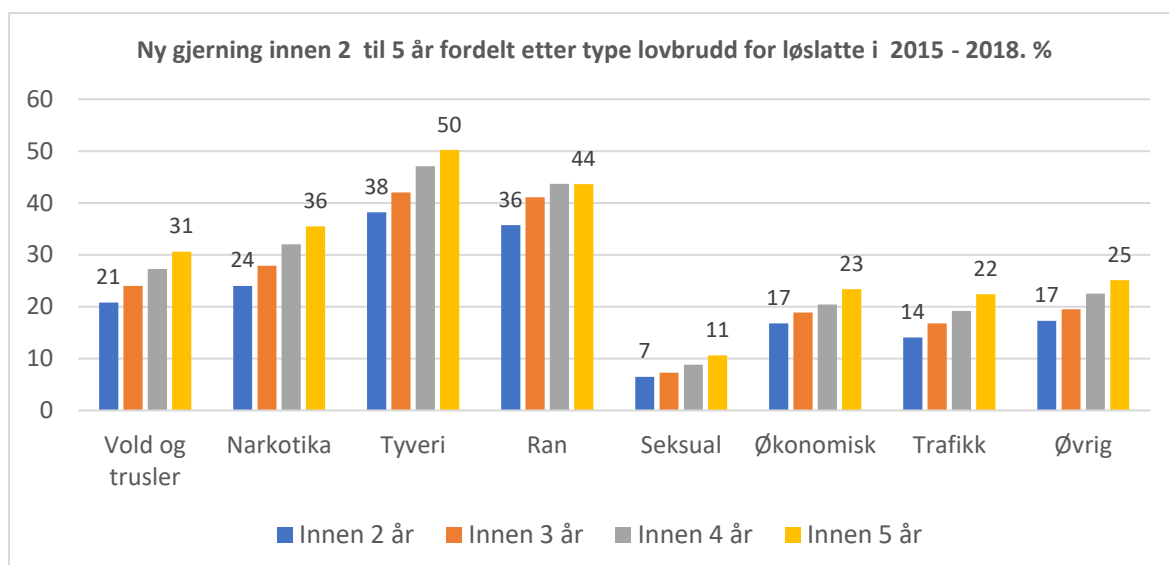
Lovbruddsgrupper og tilbakefall 2010 – 2018

Diagrammet under fordeler tilbakefallet innen 2 år etter type lovbrudd ved løslatelsen og løslatelsesår. Tilbakefallet stiger for tyveri- og narkotikadømte i årene fram til 2013, og det synker deretter gradvis. Utviklingen i tilbakefall blant ransdømte er svært ujevn gjennom måleperioden. Svingningene i tilbakefallsandeler skyldes trolig et lavt antall årlige løslatelser. Bare 117 er målt i 2018. Denne lovbruddsgruppen har uansett det nest høyeste tilbakefallet gjennom måleperioden. De hadde høyest tilbakefall av alle grupper i 2017 og 2018.

Diagrammet nedenfor viser hvordan tilbakefallet utvikler seg i ulike lovbruddsgrupper i løpet av 5 år etter løslatelsen for alle løslatte i årene 2015 – 2018 som oppfyller kravet til 5 års observasjonstid for mulig tilbakefall. Antallet løslatte i lovbruddsgruppene er slått sammen, som innebærer at målepopulasjonen gradvis minker i antall jo lengre man måler. Volumet er likevel mer enn stort nok til at man kan trekke rimelig pålitelige konklusjoner om trenden.

Ikke uventet har tyveridømte den høyeste tilbakefallsprosenten. Halvparten residiverer etter 5 år. Ran følger etter med 44 % innen 5 år. Narkotikadømte lander på 38 % tilbakefall etter 5 år. Relativt sett stiger tilbakefallet jevnt og like mye for narkotikadømte og tyveridømte. I begge grupper er tilbakefallet nøyaktig 12 prosentpoeng høyere etter 5 år, mens økningen hos voldsdømte er 10 prosentpoeng.

Unge løslatte fra fengsel og tilbakefall 2010 - 2018

Tabellen under viser tilbakefallet til ny gjerning innen 2 år etter løslatelsen for unge løslatte fra fengsel som inngår i denne målingen. Tilbakefallet er fordelt etter aldersgruppe og løslatelsesår.

Andel med ny gjerning innen 2 år etter løslatelse fordelt etter aldersgruppe og løslatelsesår

Løslatt år	15-17 år		18-20 år		21-24 år	
	N løslatte	% ny gjerning	N løslatte	% ny gjerning	N løslatte	% ny gjerning
2010	14	79	496	19	1 014	17
2011	10	90	428	23	1 002	20
2012	8	89	373	24	860	22
2013	2	100	302	33	884	29
2014	0	.	260	33	686	26
2015	1	0	164	34	758	29
2016	0	.	157	27	874	29
2017	4	75	115	37	671	26
2018	3	33	127	38	692	24
Sum	42	Gj.sn. 78	2 422	Gj.sn. 30	7 441	Gj.sn. 25

Antallet unge løslatte under 25 år som inngår i denne målingen går ned fra 1 524 i 2010 til 822 i 2018. Tilbakefallet hos unge under 18 år varierer mye på grunn av det lave antallet løslatte hvert år. Gjennomsnittet for alle i årene 2010-2018 utgjør likevel 78 % av de løslatte. Tilbakefallet i aldersgruppen 18-20 år øker stort sett gjennom hele perioden, fra 19 % i 2010 til 38 % i 2018. Samtidig er antallet løslatte i denne aldersgruppen redusert med hele tre fjerdedeler. Tilbakefallet blant løslatte i aldersgruppen 21-24 år viser også en økning, men den skjer mer gradvis og går noe ned etter år 2016. Økningen i tilbakefallet i aldersgruppen 18-20 år kan antakelig i hovedsak forklares med færre løslatte, som samtidig medfører en relativ økning i andelen løslatte med økt risiko for tilbakefall. Vi har sett en utvikling over flere år der færre unge dømmes til fengsel. En relativt større andel av dem som fortsatt dømmes til fengsel vil da bestå av personer der man ikke kan reagere med annen straff enn fengselsstraff på grunn av lovbruddets alvor og andre risikofaktorer som reduserer domfeltes muligheter for en alternativ reaksjon.

Ny gjerning innen 5 år fordelt etter aldersgruppe ved løslatelse i 2015 - 2018

Tabellen under viser hvordan tilbakefallet utvikler seg innen 5 år blant løslatte i årene 2015 – 2018, fordelt etter aldersklasse ved løslatelse i nevnte tidsperiode. Som ventet faller tilbakefallet med stigende alder, særlig etter fylte 50 år.

15 -17	Ja	.	.
	Nei	1	100
	Total	1	100
18 - 20	Ja	108	33
	Nei	220	67
	Total	328	100
21 - 25	Ja	484	29
	Nei	1 178	71
	Total	1 662	100
26 - 30	Ja	462	26
	Nei	1 299	74
	Total	1 761	100
31 - 40	Ja	719	24
	Nei	2 244	76
	Total	2 963	100
41 - 50	Ja	494	21
	Nei	1 882	79
	Total	2 376	100
51 - 60	Ja	156	13
	Nei	1 083	87
	Total	1 239	100
Over 60	Ja	13	4
	Nei	346	96
	Total	359	100

Gjennomføringsformer, kjønn og tilbakefall hos løslatte i 2015 – 2018 innen hhv. 2 år og 5 år

Tabellene under viser andelen med ny gjerning innen henholdsvis 2 år og 5 år blant løslatte i årene 2015 – 2018 for kvinner og menn som oppfyller kravet til observasjonstid for tilbakefall. Tilbakefallet vises for ulike gjennomføringsformer i fengsel. I flere av gjennomføringsformene er antallet som måles lite, som innebærer at man må tolke tilbakefallet med forsiktighet. Det gjelder for eksempel § 16 og kvinneandelene i flere av gjennomføringsformene.

Løslatte fra overgangsbolig		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinner	Ja	7	21	7	41
	Nei	26	79	10	59
	Sum	33	100	17	100
Menn	Ja	90	14	79	22
	Nei	549	86	277	78
	Sum	639	100	356	100

Løslatte fra lav sikkerhet		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinner	Ja	100	10	89	17
	Nei	871	90	433	83
	Sum	971	100	522	100
Menn	Ja	1 598	16	1 363	25
	Nei	8 504	84	4 117	75
	Sum	10 102	100	5 480	100

Løslatte fra høy sikkerhet ²		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinner	Ja	123	18	88	22
	Nei	579	83	305	78
	Sum	702	100	393	100
Menn	Ja	2 082	30	1 569	41
	Nei	4 936	70	2 300	59
	Sum	7 018	100	3 869	100

Løslatte fra § 12		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinner	Ja	16	8	10	9
	Nei	192	92	107	92
	Sum	208	100	117	100
Menn	Ja	242	19	190	30
	Nei	1 021	81	452	70
	Sum	1 263	100	642	100

Løslatte fra § 16		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinner	Ja	1	13	1	17
	Nei	7	88	5	83
	Sum	8	100	6	100
Menn	Ja	17	11	20	22
	Nei	141	89	73	79
	Sum	158	100	93	100

Løslatte fra forvaring		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinner	Ja	1	50	1	100
	Nei	1	50	.	.
	Sum	2	100	1	100
Menn	Ja	7	16	3	14
	Nei	36	84	19	86
	Sum	43	100	23	100

² I tillegg kommer 9 løslatte fra ungdomsenhet, der 5 er registret med ny gjerning innen 2 år.

Ny gjerning innen 2 -5 år hos løslatte 2015 – 2018 med ingen eller tidligere fengselsdom

Tabellen under viser løslatte i årene 2015 – 2018 med ny gjerning innen henholdsvis 2 og 5 år etter løslatelsen blant dem med eller uten tidligere løslatelse fra fengselsdom avsonet i anstalt. Målingen viser at tilbakefallet dobler seg fra 2 år til 5 år. Det øker til cirka en tredjedel blant kvinnelige løslatte innen 5 år til 40 % for løslatte menn innen 5 år.

Løslatte uten tidligere fengsel		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinne	Ja	111	10	84	13
	Nei	1060	90	550	87
	Sum	1 171	100	634	100
Mann	Ja	1 049	13	842	20
	Nei	7 013	87	3 468	80
	Sum	8 062	100	4 310	100

Løslatt og tidligere fengsel		Ny gjerning innen 2 år		Ny gjerning innen 5 år	
		N	%	N	%
Kvinne	Ja	130	21	107	32
	Nei	485	79	224	68
	Sum	615	100	331	100
Mann	Ja	2 659	28	2 107	40
	Nei	6 859	72	3 139	60
	Sum	9 518	100	5 246	100